

Чернець М.В., *****Жидик В.Б.***

* Дрогобицький державний педагогічний університет ім. Івана Франка, м. Дрогобич, Україна,

** Люблінський політехнічний інститут, м. Люблін, Польща

**УЗАГАЛЬНЕНА КУМУЛЯЦІЙНА МОДЕЛЬ
КІНЕТИКИ ЗНОШУВАННЯ ПІДШИПНИКА
КОВЗАННЯ. ЧАСТИНА 1. ЛІНІЙНА
І КУМУЛЯЦІЙНА МОДЕЛЬ**

Підшипники ковзання знаходять достатньо широке застосування у сучасному машинобудуванні. В літературі відомо розв'язки трибоконтактних задач для такої триботехнічної системи [1 - 7]. Вони, однак, здебільшого носять спрощений характер і внаслідок цього мають обмежене застосування в інженерній практиці як розрахункові методи трибосистем ковзання. Зокрема не враховувався вплив малої технологічної некруглості вала і втулки на довговічність підшипника. На основі відомої моделі дослідження кінетики зношування при терті ковзання [1] частково вирішено задачу врахування некруглості втулки на довговічність і зношування підшипників ковзання [8, 10, 11, 16 та ін.] з валом колового перерізу. В подальшому розроблено трибокінетичну кумуляційну модель зношування, яка дозволяє враховувати збурення форми контурів обох деталей підшипника [12]. Зокрема за цією моделлю отримано [12 - 14] розв'язки трибоконтактних задач для випадку однообластевого контакту вала з втулкою при різномітному ограненні їх контурів. Нижче розглянуто модифікацію цієї моделі для випадку реалізації змішаного (одно-дво-однообластевого) контакту.

1. Постановка трибоконтактної задачі

Розрахункову схему підшипника ковзання, де виступає одно-дво-однообластевий контакт співдотичних тіл, подано на рис. 1 (симетричний двообластевий співдотик).

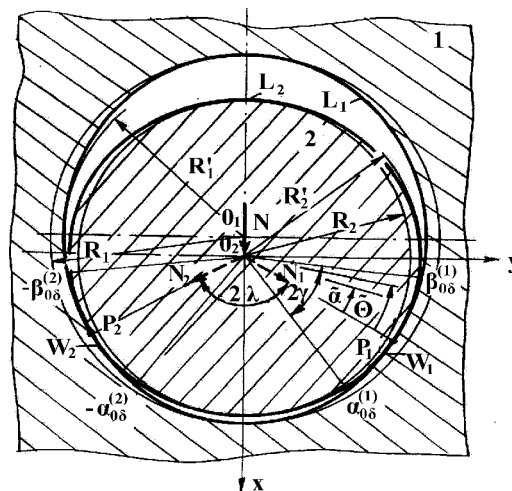

Рис. 1 – Розрахункова схема підшипника ковзання із збуренням контурів співдотичних тіл

Вал 2 і втулка 1 мають малу початкову некруглість (овальність, тригранність, чотиригранність) $\delta_k \ll R_k$, де k – нумерація тіл. Зокрема на рис. 1 подано елементи з овальністю контурів. Відповідно $\delta_1 = R_1 - R_1'$, $\delta_2 = R_2' - R_2$, а $R_1 = a_1$ – велика піввісь отвору у втулці, $R_1' = b_1$ – його мала піввісь, $R_2' = a_2$ – велика піввісь контуру перерізу вала, $R_2 = b_2$ – його мала піввісь. У підшипнику наявний радіальний зазор $\varepsilon = R_1 - R_2 > 0$.

Силова взаємодія у підшипнику відбувається під впливом радіальної зосередженої сили N , прикладеної до диска 2. Пружні властивості тіл є різними. При повороті вала 2 реалізується одно – двообластевий контакт (симетричний або несиметричний).

У випадку симетричного двообластевого співдотику (рис. 1) в областях контакту $W_1 = W_2 = 2\gamma R_2$ виникатимуть контактні тиски. Максимальних значень $p(\lambda, \delta)$ вони досягатимуть по лінії дії сил $N_1 = N_2 = N / (2\cos\lambda)$ як складових навантаження N . Кут початкового співдотику 2λ є невідомим і для його визначення розроблено відповідні методи [15].

При несиметричному двообластевому співдотику сили $N_1 \neq N_2$, кути $\lambda_1 \neq \lambda_2$, кути контакту $2\gamma_1 \neq 2\gamma_2$, тиски $p(\lambda_1, \delta) \neq p(\lambda_2, \delta)$ і їх величини пов'язані із кутом повороту α_2 вала.

Однообластевий симетричний контакт тіл буде у випадку їх розташування як показано на рис. 2.

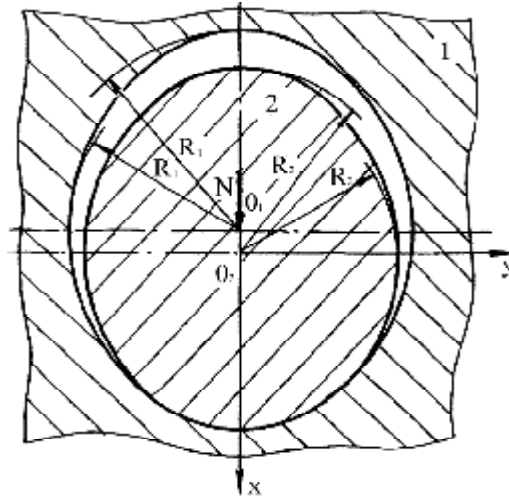

Рис. 2 – Симетричний однообластевий співдотик

Для однообластєвого симетричного контакту $\alpha_2 = 0$ параметри, що його описують це: кут контакту $2\alpha_{0\delta}$, максимальний контактний тиск $p(0, \delta)$, область контакту $W = 2\alpha_{0\delta}R_2$, навантаження N . При цьому в міру зростання α_2 виникатиме спочатку несиметричний однообластєвий контакт, а в певний момент – несиметричний двообластєвий контакт. Вал обертається з кутовою швидкістю $\omega_2 = \text{const}$, а під впливом навантаження в області контакту виникає сила тертя, що зумовлює зношування вала і втулки. Зносостійкість матеріалів вала і втулки є неоднаковою.

Завдання дослідження полягають у визначенні:

- кута однообластєвого контакту $2\alpha_{0\delta} = 2\alpha_{0\delta}(\alpha_2)$;
- максимальних контактних тисків $p(\alpha_2, \delta)$ при симетричному і несиметричному однообластєвому контакті;
- кута початкового співдотику 2λ при симетричному двообластєвому контакті;
- сил $N_1 = N_2$ при симетричному двообластєвому контакті;
- сил $N_1(\alpha_2)$, $N_2(\alpha_2)$ при двообластєвому несиметричному контакті;
- кутів двообластєвого несиметричного контакту $2\gamma_k(\alpha_2)$;
- максимальних контактних тисків $p_1(\alpha_2, \delta)$, $p_2(\alpha_2, \delta)$ у зонах двообластєвого несиметричного контакту;
- кутів однообластєвого трибоконтакту $2\alpha_{0\delta h} = 2\alpha_{0\delta h}(\alpha_2)$;
- трибоконтактних тисків $p(\alpha_2, \delta, h)$ при однообластєвому контакті;
- кутів двообластєвого трибоконтакту $2\gamma_{k\delta h} = 2\gamma_{k\delta h}(\alpha_2)$;
- трибоконтактних тисків $p_1(\alpha_2, \delta, h)$, $p_2(\alpha_2, \delta, h)$ при двообластєвому несиметричному контакті;
- лінійних зношень кожного з елементів трибосистеми (вала по контуру, втулки в зонах співдотику) в кожній взаємодії на заданому кутовому переміщенні $\Delta\alpha_2$ вала та після заданого числа n_2 його обертів;
- довговічності T трибосистеми після n_2 обертів вала.

2. Трибокінетична лінійна модель зношування

Базова лінійна модель трибоконтактної взаємодії, на базі якої формується узагальнена кумуляційна модель зношування, є такою [1]:

- система диференціальних рівнянь зношування:

$$\frac{1}{v} \frac{dh_1}{dt} = \Phi_1^{-1}(\tau), \quad \frac{1}{v} \frac{dh_2}{dt} \Phi_2(\tau) = \Phi_2^{-1}(\tau), \quad (1)$$

v – швидкість ковзання;

h_1, h_2 – лінійні зношування елементів трибосистеми;

t – час зношування;

$\Phi(\tau)$ – базовий параметр моделі – характеристична функція зносостійкості матеріалів трибопари для прийнятих умов зношування;

$L = vt$ – шлях тертя;

- питома сила тертя τ :

$$\tau = fp, \quad (2)$$

де f – коефіцієнт тертя ковзання;

- експериментальна величина характеристичної функції $\Phi_i(\tau_i)$ зносостійкості матеріалів:

$$\Phi_i(\tau_i) = L_i / h_i, \quad (3)$$

де h_i – лінійне зношування зразків встановлюється експериментально при величині питомої сили тертя τ_i ;

- апроксимаційне співвідношення функції зносостійкості матеріалів:

$$\Phi_k(\tau) = B_k \frac{\tau_{k0}^{m_k}}{(\tau - \tau_{k0})^{m_k}}, \quad k = 1; 2, \quad (4)$$

де B_k, m_k, τ_{k0} – характеристики зносостійкості матеріалів у трибопарі за заданих умов.

Рівняння для визначення контактної тиску для випадків симетричного однообластного і двообластного контакту має вигляд:

$$\begin{aligned} & k_1 \int_{\alpha_{\min}}^{\alpha_{\max}} \operatorname{ctg} \frac{\alpha - \beta}{2} p'(\alpha, \delta) d\alpha - k_3 \int_{\alpha_{\min}}^{\alpha_{\max}} p(\alpha, \delta) d\alpha - k_4 \cos \alpha \int_{\alpha_{\min}}^{\alpha_{\max}} p(\alpha, \delta) \cos \alpha d\alpha = \\ & = -\frac{\varepsilon}{R^2} \left[1 - \frac{\delta_1}{2\varepsilon} D_1(\alpha) - \frac{\delta_2}{2\varepsilon} D_2(\alpha) \right], \quad p' = dp/d\alpha, \quad \alpha_{\min} \leq \alpha \leq \alpha_{\max}, \end{aligned} \quad (5)$$

- однообластевий контакт:

$$\tilde{\alpha} = \alpha, \quad \tilde{\theta} = \theta, \quad 0 \leq \tilde{\alpha} \leq \theta, \quad 0 \leq \theta \leq \alpha_{0\delta}, \quad -\alpha_{0\delta} \leq \tilde{\alpha} \leq \alpha_{0\delta};$$

- двообластевий контакт:

$$\alpha = \lambda + \alpha, \quad \theta = \lambda + \theta, \quad 0 \leq \alpha \leq \theta, \quad 0 \leq \theta \leq \gamma, \quad \gamma_1 \leq \alpha \leq \gamma_2, \quad \gamma_{1,2} = \lambda \pm 0,5(\beta_{0\delta}^{(1)} - \alpha_{0\delta}^{(1)});$$

$$k_1 = \frac{1}{8\pi} \left(\frac{1 + \kappa_1}{G_1 R_1} + \frac{1 + \kappa_2}{G_2 R_2} \right), \quad k_3 = \frac{1 + \kappa_1}{8\pi G_1 R_1}, \quad k_4 = \frac{1}{2\pi} \left(\frac{\kappa_1}{G_1 R_1} + \frac{1}{G_2 R_2} \right), \quad \kappa = 3 - 4\mu; \quad R = R_2,$$

де G, μ – модуль зсуву і коефіцієнт Пуассона матеріалів;

$D_1(\alpha), D_2(\alpha)$ – характеристики некруглості контурів отвору і вала.

Для наближеного розв'язку рівняння (5) контактної задачі використовується метод колокації [1]. Найбільш простим є використання точки колокації $\tilde{\alpha} = 0,5\alpha_{0\delta}$ (однообластевий контакт) и $\tilde{\alpha} = 0,5\gamma$ (двообластевий контакт). В цьому випадку функція контактної тиску для обох видів контакту прийнята у вигляді:

$$p(\alpha, \delta) \approx E_\delta \varepsilon_\delta \sqrt{\operatorname{tg}^2 \frac{\alpha_{0\delta}}{2} - \operatorname{tg}^2 \frac{\alpha}{2}}, \quad (6)$$

$$p(\lambda, \delta) \approx E_{\delta} \varepsilon_{\delta} \sqrt{\operatorname{tg}^2 \frac{\gamma}{2} - \operatorname{tg}^2 \frac{\alpha_0 - \lambda}{2}}, \quad (7)$$

де $E_{\delta} = e_4 \cos^2 \frac{\tilde{\alpha}}{4} / R$, $\varepsilon_{\delta} = \varepsilon \Sigma_{\delta}$;

$\Sigma_{\delta} = 1 - \frac{\delta_1}{2\varepsilon} D_1(\alpha_1) - \frac{\delta_2}{2\varepsilon} D_2(\alpha_2)$, $\alpha_1 = 0, \alpha_2 = 0, 90^{\circ}, 180^{\circ}, 270^{\circ}, 360^{\circ}$ – симетричний контакт;

$\Sigma_{\delta} = 1 - \frac{\delta_1}{2\varepsilon} D_1(\alpha_1) - \frac{\delta_2}{2\varepsilon} D_2(\alpha_2)$, $\alpha_1 = 0, 0 < \alpha_2 < 360^{\circ}$ – несиметричний контакт;

$e_4 = 4E_1 E_2 / Z$, $Z = (1 + \kappa_1)(1 + \mu_1) E_2 + (1 + \kappa_2)(1 + \mu_2) E_1$;

$E = 2G / (1 + \mu)$ – модуль Юнга матеріалу.

Найбільший максимальний контактний тиск $p(\alpha_2, \delta)$ при однообластевому контакті буде при $\alpha_2 = 0$, а при двообластевому симетричному контакті він буде в двох точках P_1 і P_2 (рис. 1), розташованих під кутом 2λ . Відповідно:

$$p(\alpha_2, \delta) \approx E_{\delta} \varepsilon_{\delta} \operatorname{tg} \frac{\alpha_{0\delta}(\alpha_2)}{2} \text{ – однообластевий контакт,} \quad (8)$$

$$p(\alpha_2, \delta) \approx E_{\delta} \varepsilon_{\delta} \operatorname{tg} \frac{\gamma_k(\alpha_2)}{2} \text{ – двообластевий контакт.} \quad (9)$$

Невідомий півкут контакту $\alpha_{0\delta}(\alpha_2)$ або $\gamma_k(\alpha_2)$ обчислюється з врахуванням виду функції $p(\alpha_2, \delta)$ з умови рівноваги сил, прикладених до вала:

$$N = 4\pi R_2 E_{\delta} \varepsilon_{\delta} \sin^2 \frac{\alpha_{0\delta}(\alpha_2)}{4} \text{ – однообластевий контакт,} \quad (10)$$

$$N_1 = N_2 = 4\pi R_2 E_{\delta} \varepsilon_{\delta} \sin^2 \frac{\gamma(\lambda)}{4} \text{ – двообластевий симетричний контакт,} \quad (11)$$

де $N_1 = N_2 = N / 2 \cos \lambda$;

$$N_1 \neq N_2 = 4\pi R_2 E_{\delta} \varepsilon_{\delta} \sin^2 \frac{\gamma_k(\alpha_2)}{4} \text{ – двообластевий несиметричний контакт,} \quad (12)$$

де

$$N_{1\alpha_2} = \frac{\sin(90^{\circ} + \lambda - \alpha_2)}{\sin(180^{\circ} - 2\lambda)}, \quad N_{2\alpha_2} = \frac{\sin(-90^{\circ} + \lambda + \alpha_2)}{\sin(180^{\circ} - 2\lambda)}. \quad (13)$$

Трибоконтактні тиски визначаються так [10]:

$$p(\alpha_2, \delta, h) = p(\alpha_2, \delta) + p(\alpha_2, h), \quad (14)$$

де $p(\alpha_2, h)$ – зміна тиску внаслідок зношування.

Згідно [10] вона описується функцією:

$$p(\alpha_2, h) = E_h \varepsilon_h \operatorname{tg} \frac{\alpha_{0\delta h}(\alpha_2)}{2}, \quad (15)$$

$$p(\alpha_2, h) = E_h \varepsilon_h \operatorname{tg} \frac{\gamma_{k\delta h}(\alpha_2)}{2}, \quad (16)$$

де $E_h = e_4 \cos^2 \frac{\alpha_{0\delta h}(\alpha_2)}{4} / R$, $E_h = e_4 \cos^2 \frac{\gamma_{k\delta h}(\alpha_2)}{4} / R$.

Півкут трибоконтакту $\alpha_{0\delta h}(\alpha_2)$ чи $\gamma_{k\delta h}(\alpha_2)$ визначається з умов типу (10, 12), а саме:

$$N = 4\pi R_2 (E_{\delta} \varepsilon_{\delta} + E_h \varepsilon_h) \sin^2 \frac{\alpha_{0\delta h}(\alpha_2)}{4}, \quad (17)$$

$$N_1(N_2) = 4\pi R_2 (E_\delta \varepsilon_\delta + E_h \varepsilon_h) \sin^2 \frac{\gamma_{k\delta h}(\alpha_2)}{4}, \quad (18)$$

де $\varepsilon_h = h_k (\pm K_t^{(k)} \pm h'_k)$; тут "+", коли у результаті зношування елемента тиск зростає, а "-" – коли спадає;

$h'_1 = h_2 / h_1$, $h'_2 = h_1 / h_2$ – відносні зношування;

K_t – коефіцієнт взаємного перекриття;

$$h'_1 = \frac{\Phi_1(\tau)}{\Phi_2(\tau)} = \frac{B_1 \tau_{10}^{m_1} (\tau(0) - \tau_{20})^{m_2}}{B_2 \tau_{20}^{m_2} (\tau(0) - \tau_{10})^{m_1}} K_t^{(2)}; \quad h'_2 = \frac{\Phi_2(\tau)}{\Phi_1(\tau)} = \frac{B_2 \tau_{20}^{m_2} (\tau(0) - \tau_{10})^{m_1}}{B_1 \tau_{10}^{m_1} (\tau(0) - \tau_{20})^{m_2}} K_t^{(1)},$$

де $\tau(0) = fp(\alpha_2, \delta)$; $p(\alpha_2, \delta)$ – згідно (8), (9).

Після інтегрування системи трибокінетичних рівнянь (1) з врахуванням залежностей (2), (4), (8), (9), (14), (15) отримано рівняння довговічності підшипника для випадку вала колового перерізу:

$$t = - \frac{B_k \tau_{k0}^{m_k}}{\nu S_h \Sigma_k (1 - m_k) K_t^{(k)}} \left\{ [\tau(0) - \tau_{k0}]^{1 - m_k} - [(\tau(0) - \tau_{k0}) + h_k \Sigma_k S_h]^{1 - m_k} \right\}, \quad (19)$$

де $S_h = fp(\alpha_2, h) / \varepsilon_h$;

$\Sigma_1 = (-K_t^{(1)} + h'_1)$, $\Sigma_2 = (K_t^{(2)} - h'_2)$; $K_t^{(1)} = 1$, $K_t^{(2)} = \alpha_{0\delta} / \pi$ (вал колового перерізу).

Звідси

$$h_k = \left| \frac{1}{S_h \Sigma_k} \left[\sqrt[1 - m_k]{\frac{L_k H_k^{1 - m_k} - t_*}{L_k}} - H_k \right] \right|, \quad (20)$$

де $L_k = B_k \tau_{k0}^{m_k} / \nu S_h (1 - m_k) \Sigma_k K_t^{(k)}$, $H_k = \tau(0) - \tau_{k0}$.

3. Трибокінетична кумуляційна модель зношування

Оскільки некруглість вала призводить до того, що параметри початкового контакту – максимальні контактні тиски $p_0(\alpha_2, \delta)$ і півкут контакту $\alpha_{0\delta} = \alpha_{0\delta}(\alpha_2)$, трибоконтракту – $p_0(\alpha_2, \delta, h)$ і $\alpha_{0\delta h}$, а також лінійні зношування вала і втулки будуть функціями його кута повороту α_2 , то лінійна модель зношування безпосередньо не може бути застосована для дослідження кінетики зношування. З цією метою розроблено [12] кумуляційну модель зношування, яка базується на інтервально-дискретній взаємодії елементів підшипників ковзання на певній вибраній області трибоконтракту $\Delta\alpha_2$.

Відповідно поінтервальні величини зношування $\bar{h}_{1\alpha_2}$ та $\bar{h}_{2\alpha_2}$ співдотичних деталей підшипника розраховуються за формулою виду (20):

$$\bar{h}_{k\alpha_2} = \left| \frac{1}{S_h \Sigma_k} \left[\sqrt[1 - m_k]{\frac{L_k H_{k\alpha_2}^{1 - m_k} - t_*''}{L_k}} - H_{k\alpha_2} \right] \right|, \quad (21)$$

де $H_{k\alpha_2} = \tau_0(\alpha_2) - \tau_{k0}$ – у першому оберті вала;

$H_{k\alpha_2} = \tau_0(\alpha_2, n_2) - \tau_{k0}$ – в наступних n_2 обертах;

$\tau_0(\alpha_2) = fp(\alpha_2, \delta)$; $\tau_0(\alpha_2, n_2) = fp(\alpha_2, n_2, \delta, h)$; $K_t^{(1)} = K_t^{(2)} = 1$.

Час t_*'' інтервальної трибоконтрактною взаємодії на переміщенні $\Delta\alpha_2$

$$t_*'' = \frac{L'}{v} \Delta\alpha_2 = \frac{\Delta\alpha_2}{360\bar{n}_2}, \quad (22)$$

де $L' = 2\pi R_2 / 360$ – шлях тертя ковзання при повороті вала на 1° ;

$v = \omega_2 R_2$ – швидкість ковзання;

$\omega_2 = \pi \bar{n}_2 / 30$, $\bar{n}_2$ – кількість обертів вала за хвилину.

При визначенні $\alpha_{0\delta h}$ за рівнянням (17) та $\gamma_{k\delta h}$ за рівнянням (18) слід параметр ϵ_h обчислювати так:

$$\epsilon_h = \sum_1^j \bar{h}_{1\alpha_2} \Sigma_1. \quad (23)$$

Однак у виразах (15, 16) належить приймати $\epsilon_h \equiv \epsilon'_h = \bar{h}_{1\alpha_2} \Sigma_1$.

Кількість інтервалів взаємодії за оберт вала $j = 360^\circ / \Delta\alpha_2$.

Трибоконтактні тиски в 1-ому оберті вала на кожному j -му інтервалі при його зношуванні обчислюються наступним чином:

$$p_0(\alpha_2, \delta, h) = p_0(\alpha_2 - \Delta\alpha_2, \delta) + \sum_1^j p_0(\alpha_2 - \Delta\alpha_2, \bar{h}_{j-1}), \quad (24)$$

де $p_0(\alpha_2 - \Delta\alpha_2, \delta)$ та $p_0(\alpha_2 - \Delta\alpha_2, \bar{h}_j)$ обчислюються для кожного j -го інтервалу за (8), (9) та (15, 16).

В усіх наступних обертах вала трибоконтактні тиски встановлюють так:

$$p_0(\alpha_2, n_2, \delta, h) = p_0(2\pi n_2 + \alpha_2, \delta, h) = p_0[2\pi n_2 + (\alpha_2 - \Delta\alpha_2), \delta, h] + \sum_1^{jn_2} p_0[2\pi n_2 + (\alpha_2 - \Delta\alpha_2), \bar{h}_{j-1}]. \quad (25)$$

Зношування деталей підшипника протягом одного оберту обчислюється наступним чином:

$$h_1^{(1)} = \sum_1^j \bar{h}_{1|\alpha_1=0}^{(1)} \quad (\text{в точці } \alpha = 0), \quad (26)$$

$$h_{2\alpha_2}^{(1)} = \bar{h}_{2\alpha_2}^{(1)} \quad (\text{в точках } \alpha_2 = 0, \Delta\alpha_2, 2\Delta\alpha_2, \dots, 360^\circ). \quad (27)$$

а, відповідно, після n_2 обертів вала

$$h_1^{(n_2)} = \sum_1^{jn_2} \bar{h}_{1|\alpha_1=0}^{(n_2)}, \quad (28)$$

$$h_{2\alpha_2}^{(n_2)} = \sum_1^{n_2} \bar{h}_{2\alpha_2}^{(n_2)}. \quad (29)$$

Час роботи T підшипника:

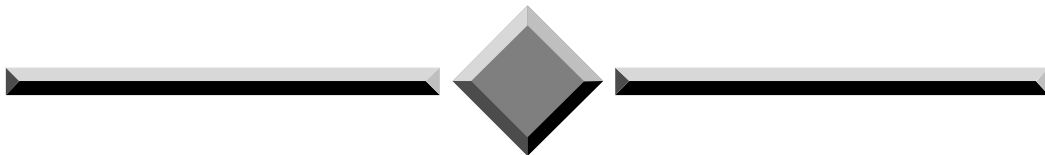
$$T = jt_*'' n_2 \quad (\text{сек}). \quad (30)$$

Література

1. Андрейкив А.Е., Чернец М.В. Оценка контактного взаимодействия трущихся деталей машин. – К.: Наукова думка, 1991. – 160 с.
2. Горячева И.Г., Добычин Н.М. Контактные задачи в трибологии. – М.:Машиностроение, 1988. – 256 с.
3. Коваленко Е.В. К расчету изнашивания сопряжения вал – втулка // ММТ. – 1982. - № 6. – С. 66-72.

4. Кравчук А.С., Чигарев А.В. Механика контактного взаимодействия тел с круговыми границами. - Минск: Технопринт, 2000. – 198 с.
5. Крагельский И.В., Добычин Н.М., Комбалов В.С. Основы расчетов на трение и износ. – М.: Машиностроение, 1977. – 526 с.
6. Кузьменко А.Г. Методи розрахунків на зношування та надійність.–Хмельницький:ТУП, 2002.– 151 с.
7. Теплый М.И. Определение контактных параметров и износа в цилиндрических опорах скольжения // Трение и износ. – 1987. -№ 6. – С. 895-902.
8. Чернец М.В. К вопросу об оценке долговечности цилиндрических трибосистем скольжения с границами, близкими к круговым // Трение и износ. – 1996. -№ 3. – С.340-344.
9. Чернец М.В., Луцишин Р.М. Про один метод контактної міцності циліндричних спряжень з малим збуренням контурів // Проблеми трибології. – 1997. -№ 2. – С.80-87.
10. Чернец М., Пашечко М., Невчас А. Методи прогнозування та підвищення зносостійкості триботехнічних систем ковзання. У 3-х томах. – Дрогобич: Коло, 2001.
11. Чернец М.В. Методологія оцінки характеристик контакту та прогнозування довговічності циліндричних трибосистем ковзання // Проблеми трибології. – 2000. - №1. – С. 14-22.
12. Чернец М.В., Лебедева Н.М. Оцінка кінетики зношування трибосистем ковзання при наявності овальності контурів їх елементів за кумуляційною моделлю // Проблеми трибології. – 2005. - №4. – С. 114-120.
13. Чернец М., Андрейків О., Лебедева Н. Дослідження впливу складного огранення деталей підшипника ковзання на параметри контактної та трибоконтактної взаємодії // Проблеми трибології. – 2007. – №4. – С. 50-54.
14. Чернец М.В., Андрейків О.Є., Лебедева Н.М., Жидик В.Б. Модель оцінки зношування і довговічності підшипника ковзання за малої некруглості // ФХММ. – 2009. – №2. – С. 121-129.
15. Чернец М.В. Контактна задача для циліндричного з'єднання з технологічним ограненням контурів деталей // ФХММ. – 2009. – №6. – С. 93-99.
16. Czerniec M. Wytrzymałość stykowo – tarciowa oraz trwałość tribotechnicznych systemów ślizgowych. – Lublin: Wyd. Politechniki Lubelskiej, 2000. – 490 s.

Надійшла 04.09.2012

ЧИТАЙТЕ
 журнал
“Problems of Tribology”
 во всемирной сети
INTERNET !
<http://www.tup.km.ua/science/journals/tribology/>